

4. *Онищенко В. Герменевтика – педагогічні принципи професійної адаптації учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі вивчення предмета «Людина і світ» / Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців: Монографія / [За ред. Г. П. Касювича]. – Львів: Вид-во «СПЛОМ», 2008. – С. 203-229.*
5. *Освітні технології: [навч.-метод посіб]. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. / [За заг. ред. О. М. Пехоти]. – К.: А.С.К., 2001. – С. 215-227.*
6. *Рейзенкінд Т. Й. Дидактичні основи професійної підготовки вчителя музики в педуніверситеті: Монографія / Тетяна Йосипівна Рейзенкінд. – Кривий Різ: Видавничий дім, 2006. – 640 с.*
7. *Сисосова С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти / Світлана Сисосова // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / [За ред. І. А. Зяюна]. – Київ: Видавництво «Віпол», 2000. – С. 249-274.*
8. *Хилько Н. Ф. Педагогика аудиовизуального творчества в социально-культурной сфере: автореф. дис... доктора пед. наук / Николай Хилько. – Москва, 2007. – 48 с.*

Мишуровський В.В.
Криворізький державний
педагогічний університет

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ НАД ПОРТРЕТОМ У ТЕХНІЦІ ОЛІЙНОГО ЖИВОПИСУ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧИХ ЗНАЬ

Анотація. У статті розглянуто шляхи розробки теоретико-практичних засад роботи над портретом, формування художнього образу та його реалізація в техніці олійного живопису. Проблема є досить актуальною в професійному становленні майбутніх вчителів мистецьких дисциплін.

Ключові слова: портрет, художній образ.

Аннотация. Мишуровский В.В. «Теоретико-практические основы работы над портретом в технике масляной живописи, как основа овладения профессионально-творческими знаниями». В статье рассмотрены пути формирования теоретико-практических основ работы над портретом.

Ключевые слова: портрет, художественный образ.

Annotation. Mishurovsky V.V. "Theoretical and practical bases of work on the portrait in oil painting as the basis of mastering the professional and creative knowledge." The article describes the ways of formation of theoretical and practical bases of work on the portrait.

Keywords: portrait, artistic image.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку професійно-художньої освіти в Україні постає проблема розробки і формування теоретико-практичних засад роботи над портретом, створення художнього образу в техніці олійного живопису як основа формування професійно-творчих знань майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Робота виконана згідно плану НДР Криворізького державного педагогічного університету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Цілий ряд робіт українських вчених зверталися до наукових досліджень в галузі художньо-естетичного виховання та професійного становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін. Серед них такі автори як: В.Г.Бутенко, О.О.Олексюк, О.П.Рудницька, Т.М.Падалка, Н.Е.Миропольська та ін..

Формування цілей статті. Для вирішення проблеми удосконалення професійної підготовки та професійної культури вчителя образотвор-

рчого мистецтва дуже важливо не лише ефективно володіти технічними можливостями лінійного живопису, але потрібно сприйняти і засвоїти метод створення художнього образу у творах портретного жанру.

Результати дослідження. Тема малюнка голови людини, або створення портрету її, що відповідає більш складним завданням для митця – є однією з важливих тем в програмі навчання на художньо-графічних факультетах. Після роботи над натюрмортом студенти починають вивчати голову людини і методи та етапи її малюнку. Щоб навчитись вірно малювати голову людини, необхідно вірно засвоїти анатомічні особливості її форми, знати закономірності побудови. Необхідно усвідомлювати, що зовнішня форма предмета має внутрішню конструкцію – скелет, який потрібно відчувати та усвідомлювати художнику. Щоб навчитися добре вирішувати таке складне завдання потрібно мати чітку систему побудови зображення. Цей процес можна розбити на такі етапи роботи: перший етап – знайомство з натурою (аналіз форми та руху голови); другий етап – композиційне розміщення; третій етап – підбір основних пропорцій та нахлін голови; четвертий етап – лінійно-конструктивний аналіз голови; п'ятий етап – розробка і ліплення об'єму; шостий етап – промальовування деталей; сьомий етап – узагальнення та завершення. Ця ж послідовність витримується при створенні портрету олійними фарбами, але постановка організується за умовою кольору тіла, пози та жести натури, її одягу, освітлення та оточуючих предметів. Важливо, щоб все зазначене найбільш відповідало характеру портретованого і відношення до нього художника, його авторському задуму, ідеї. Наприклад, можна згадати портрет О.К.Орлової художника В.О.Серова, в якому митець зобразив даму в розкішному будинку з позолотою на меблях та картинами, у характерній позі та виразом обличчя.

Необхідно згадати слова П.Чистякова, що основа реалістичного живопису закладається в малюнку. Мало хто з художників нашого часу думає про пластичну красу форми, її законів, порушувати які не можна ні в якому разі. Усьому цьому велике значення надавали майстри минулого. Форма голови залишилась такою ж прекрасною як і в часи Фідія та Леонардо, Рембрандта та Веласкеса, Репіна та Серова. Малюючи голову людини, вони підпорядковували свої емоції незмінним законам побудови форми. Специфіка портрету обумовлена тим, що портретист пов'язаний з моделлю більше, ніж інші художники. Показуючи ту чи іншу людину він завжди намагається максимально вірно і тонко передати схожість. Не можливо створити портрет вигадавши або підігнавши під задум образ. В цьому випадку не прийде на допомогу ні живописність, ні стиль чи інші художні вирішення задуму. Талановитий портретист створює художній образ моделі, взявши за основу дійсні характерності людини. В цьому і є його творча активність. Портретист одухотворює образ своїми фантазією, думками та відчуттям, відношенням до людини. Якщо перед нами хороший портрет, ми відчуваємо в ньому типові та індивідуальні риси, неповторність художньої форми і все те, що хотів сказати нам художник.

Які ж основні етапи створення художнього образу портретованої людини? Перш за все, це вибір героя. Відношення художника до вибору оригіналу залежить від «духу сучасності» та теми, що схвалювала його або більш прозаїчної причини – замовлення. Вдало, якщо всі три причини зійшлися, хоча це не завжди відбувається. У будь-якому випадку, художник повинен перейти до наступного етапу роботи – вивчення людей. Потрібне більш глибоке та тісне зближення художника та оригіналу.

«Я завжди любив людську голову, вдивлявся навіть тоді, коли не працював... і відчував, настає час, що я розумію з чого господь бог збирає те, що ми називаємо душею, виразом, небесним поглядом...» - писав Крамський. Але при цьому необхідне об'єктивне бачення портретистом, аби його індивідуальне бачення відображало істинну суть оригіналу. Якщо створюється історичний портрет, як би не вживався художник в епоху, він буде бачити свого героя ще й скрізь призму свого часу, сучасної йому дійсності не залежно від своєї волі, намірів, привношуючи допоміжні допоміжні відтінки до образу, що створюється.

Вирішальне значення має етап розуміння моделі. Професійний портретист рідко задовольняється лише роботою в майстерні, він постійно намагається побачити людину в різних умовах: за роботою, в сім'ї, на відпочинку і т.д. Дуже важливими є бесіди з оригіналом, особливо на хвилюючі співрозмовника теми, під час яких художник може бачити різні вирази обличчя, що допоможе художнику наблизитись і зрозуміти внутрішній світ портретованого. Для митця буде набагато легше, якщо натура триматиметься просто й не вимушено, тобто самим собою. Разом з тим, портретист ніколи не повинен переоцінюватиможливостей натури. Якщо портретований щиро намагається показати себе таким, яким він є, то це далеко не завжди вдається. Останнє слово все ж таки в цьому випадку залишається за художником, його талантом і вмінням в кожній дрібниці побачити унікальне, характерне, розкрити суть оригіналу, його душу.

Також можна підкреслити об'єктивне бачення портретиста. Мова йде про те, щоб індивідуальний погляд художника відображав істинну сутність оригіналу, вміння показати індивідуально-неповторні прикмети особистого характеру, а також ті унікальні риси, які характерні для представника конкретної культури, епохи, нації. Розкрити всі ці якості – високе призначення майстра.

Отже, відобразити справжню сутність портретованого ще не означає вимогу його зовнішньо скопіювати. Важливо передати його внутрішню істинність. Для досягнення фотографічної схожості достатньо розкрити лише деякі суттєві риси оригіналу. Щоб зобразити справжню подібність, замало передати на полотні основні риси людини, варто звернути увагу на уникнення нав'язування рис для неї не характерних.

Портрет не терпить ані помилок, ані домислів. Реалістичність є відображенням у художньому образі незауваженої правдивості сутності пе-

рсонажу. Наскільки б не був різоч схожий портрет з оригіналом, ми не можемо назвати його відмінним, якщо не буде втілено художнього образу.

Висновки. Розглянувши етапи роботи над створенням портрету, особливості виконання завдань з фахових дисциплін та основні етапи створення художнього образу в портретному жанрі, ми дійшли висновку: необхідне подальше засвоєння даної складної теми як в плані практично-технічної роботи студентів, так і в підвищенні теоретичних засад з цього питання. У цьому прийде на допомогу сучасним і майбутнім художникам, вчителям образотворчого мистецтва неоціненний досвід майстрів минулого по створенню шедеврів портретного мистецтва.

Подальший напрямок дослідження. Процес професійного становлення майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у вищій педагогічній школі потребує подальшого засвоєння вивчення проблем створення портрету як теоретико-методичного, так і психолого-педагогічного спрямування, розвитку і поглиблення змісту та методики практичної кваліфікаційної підготовки студентів мистецьких дисциплін – художників-педагогів.

Список використаних джерел

1. Зинчер Л. Творческий метод портретиста / Л. Зинчер // Художник. – 1965. – №4.
2. Ростовцев Н. И. Методика преподавания изобразительного искусства в школе / Николай Николаевич Ростовцев. – М.: Просвещение, 1975.
3. Орлов В. Ф. Теоретичні та методичні засади професійного становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: Автореф. дис... д-ра пед. наук / В. Ф. Орлов. – К., 2004 р.
4. Романець В. А. Психологія творчості: [нав. посіб.] / В. А. Романець. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.

Могілей І.В.
Криворізький державний
педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ СИНТЕЗУ МИСТЕЦТВ

Анотація. У статті розкрито сутність поняття «естетичне сприйняття», розглянуті засоби його формування в учнів на уроках художньої культури, запропонований сучасний підхід у проведенні уроків художньої культури з використанням синтезу мистецтв.

Ключові слова: естетичне сприйняття, синтез мистецтв, урок художньої культури.

Аннотация. Могілей І.В. Формирование эстетического восприятия старшеклассников средствами синтеза искусств. В статье раскрывается сущность понятия «эстетическое восприятие», рассматриваются способы его формирования у учащихся на уроках художественной культуры, предлагается современный подход в проведении уроков художественной культуры с использованием синтеза искусств.

Ключевые слова: эстетическое восприятие, синтез искусств, урок художественной культуры.

Annotation. Mogiley I. Formation of aesthetic perception of senior pupils by means of synthesis of arts. In the article the essence of concept «aesthetic perception» is defined, way of its formation at pupils at lessons of art culture are considered, the modern approach in carrying out of lessons of art culture with use of synthesis of arts is offered.

Keywords: aesthetic perception, synthesis of arts, a lesson of art culture.

Постановка проблеми. Сьогодні однією з актуальніших є проблема формування духовності особистості. Адже неможливо виховати дитину